

Druga svetovna vojna

REŠITVE

1. Ukrepi »vojnega gospodarstva«: sprejet odlok o stanarinah, rezervah hrane, rekviziciji, v trgovini so prodajali samo enotno krušno moko, maksimirane so bile cene živil, od februarja 1941 je bilo možno najpomembnejša živila dobiti le z živilskimi nakaznicami ...

2. Pristop je izzval velike demonstracije, predvsem v srbskih mestih (Beograd). Dva dni kasneje je v Beogradu sledil državni udar, po katerem je zavladala britansko usmerjena vlada generala Dušana Simovića. Na prestol so postavili Petra II., ki so ga (predčasno) razglasili za polnoletnega.

3. Katoliški tabor, ki je bil do konca prisoten v jugoslovanski politiki, je zagovarjal jugoslovanski okvir države. Zaradi notranjih razprtij je na vojno reagiral dokaj medlo in nepovezano. Liberalni tabor je imej obrobno vlogo. Začetek vojne je še najbolj pripravljen dočakal delavski tabor: sredi 30. let je nastalo ljudsko frontno gibanje, organizirano okrog političnih strank, sindikatov, društev in organizacij delavskega tabora. Avgusta 1939, po sovjetsko-nemškem paktu, so komunisti prekinili sodelovanje z zavezniki v ljudski fronti. Jeseni 1940 in na začetku leta 1941 pa se je Komunistična partija Slovenije začela povezovati s krščanskimi socialisti, levim krilom Sokolov in socialistično usmerjenimi kulturniki in znanstveniki.

4. Pravilni odgovori so: A, C, D, E, F in G.

5. a) Nemci okupirajo Gorenjsko, Štajersko, SZ del Prekmurja in S del Dolenjske; Italijani okupirajo Notranjsko, večino Dolenjske in Ljubljano; Madžari okupirajo večino Prekmurja; NDH zasede pet slovenskih vasi v Posavju.

b) Italiji

6. a) izgon prebivalcev, v prvi vrsti slovenske izobražence, v drugi pa prebivlace Posavja in Obsotelja; ponemčevanje predvsem t. i. »Vindišarjev«, prepoved rabe slovenskega jezika na javnih mestih, uradni jezik je bil le nemški; ponemčena krajevna imena; ukinjena slovenska športna in kulturna društva; prepoved slovenskega tiska; uvedba nemškega izobraževalnega sistema; uničenje slovenskih knjig; uvedena delovne in vojaške obveznosti (prisilna mobilizacija v nemško vojsko).

b) Tabla je bila posneta na območju italijanskega okupatorja (Vič v Ljubljani). Italijani so imeli vsaj na začetku milejši okupacijski sistem in uvedli delno avtonomijo v šoli kulturi in znanosti – od tod dvojezična krajevna tabla. To politično taktiko so verjetno uvedli zato, ker so bili zaradi 20 let trajajočega raznarodovalnega pritiska na Primorskem zelo osovraženi, hkrati pa so verjeli v večvrednost italijanske kulture, ki nja bi postopoma prevladala nad domačo kulturo.

c) Madžarski okupacijski sistem lahko primerjamo z nemškim.

7. a) Slovenske ljudske stranke

b) dr. Marko Natlačen

c) predstavniki Jugoslovanske nacionalne stranke, Socialistične stranke Jugoslavije, Samostojne demokratske stranke in Narodne radikalne stranke.

d) Ustanovljen je bil, da prevzame oblast v Dravski banovini, da zavaruje lastnino, vzpostavi red in mir, zahteva razorožitev, podreditev enot jugoslovanske vojske ...

8. Skupna poteza je bila, da sta nasprotovali aktivnemu odporu proti okupatorju. Menili sta, da je slovenski narod premajhen in da bi se ob morebitnem odporu preveč izpostavil. Po njihovem mnenju je bolje počakati, da o izidu svetovne vojne odločijo velesile.

9. a) Ustanovnega sestanka so se na pobudo Komunistične partije Slovenije udeležile še krščanski socialisti, demokratični Sokoli in levo usmerjena kulturna skupina.

b) Značaj vojne se z napadom na Sovjetsko zvezo spremeni. Zaradi zavezništva z Veliko Britanijo in ZDA so revolucijo potisnili v ozadje, v ospredje se postavi osvoboditev slovenskega ozemlja.

10. Pravilni odgovori so: B, Č, D.

11. a) Okupator je odgovoril s strogim nadzorom gibanja prebivalcev, policijsko uro, ustanavljanjem posebnih sodišč, hajkami proti partizanom, množičnim streljanjem talcev, zapiranjem ljudi, ki so bili osumljeni sodelovanja s partizani, v zapore, pošiljanjem ljudi v koncentracijska taborišča, požigom vasi (Dražgoše).

b) Talci so bili usmrčeni pripadniki odporniškega gibanja, partizani, civilno prebivalstvo.

12. a) Ja, po narodni osvoboditvi prevzame na slovenskem ozemlju oblast OF slovenskega naroda in uvede dosledno ljudsko demokracijo.

b) Opira se na Sovjetsko zvezo.

13. Pravilen odgovor je: v prvi točki (ohranitev Jugoslavije, priznanje njenega kralja in zakonite vlade).

14. a) Nemški okupator je imel do slovenske katoliške Cerkve sovražen odnos. Takoj je izgnal večino slovenskih duhovnikov, duhovnike zapiral, pobijal in pošiljal v koncentracijska taborišča. Italijanski okupator je bil do Cerkve milejši. Duhovnikov ni zapiral ali izganjal, Italijani so dovolili tudi naselitev duhovnikov, izgnanih iz nemške zasedbene cone, v Ljubljanski pokrajini.

b) Z narodnoosvobodilnim gibanjem je najbolj sodelovala primorska duhovščina, in sicer zaradi protifašistične usmerjenosti in slabih izkušenj v preteklosti.

15. Volili so lahko vsi prebivalci, starejši od 18 let (splošna volilna pravica). Volilno pravico so imele tudi ženske.

16. Razdeljevali so zemljo, katere lastniki so bili okupatorji ali narodni izdajalci, zemljo so tudi podržavili, izvajali določila o plačevanju narodnega davka in posojila svobode, skrbeli za oskrbo partizanske vojske in civilnega prebivalstva, skrbeli za gospodarstvo, šolstvo in kulturo.

17. Slovenska zaveza se je zavzemala za obnovo jugoslovanske države, socialne in politične spremembe ter prevzem oblasti.

18. a) Meščanski politiki so OF očitali avanturizem, nepotrebno izzivanje okupatorja, izrabljanje naroda v strankarske namene, monopoliziranje osvobodilnega gibanja, poudarjanje vloge SZ, prepoved in kaznovanje drugih oboroženih formacij zunaj partizanskih enot.

b) VOS je opravljala obveščevalno dejavnost, ki je bila namenjena boju zoper okupatorje in njegove sodelavce med Slovenci. Že jeseni je VOS začela likvidirati kolaboracioniste in ljudi, ki so bili zgolj nasprotniki komunizma.

19. a) MVAC in Legija smrti

b) Razlogi za krepitev protirevolucionarnega tabora so bili grob odnos nekaterih partizanov do prebivalstva na podeželju, neupravičene usmrtitve, razglašanje ljudi za belogardiste, da so jim lahko zaplenili hrano in imetje, oblastniško vedenje posameznih partizanskih častnikov in pojav »vojvodstva«, opazna želja po izvajanju druge faze revolucije.

20. a) Ljubljano so obdali z bodečo žico. Pred ofenzivo so izvajali racije.

b) Nasilje italijanskega okupatorja nad civilisti: streljali so talce, odganjali ljudi v koncentracijska taborišča, požigali hiše in vasi, množično zapiranje sumljivih prebivalcev.

21. a) Dotedanji koalicijski partnerji KPS Sokoli in Krščanski socialisti so se s podpisom izjave za vselej odpovedali nameri ustanoviti lastni politični stranki in svojim aktivnostim na terenu. Vse svoje interese nja bi uresničevali znotraj OF.

b) Podpis izjave je po vojni privedel do nemotenega prevzema oblasti in uvedbe enopartijskega sistema.

22. a) Pri Grčaricah je partizanska vojska porazila glavnino slovenskih četnikov.

b) Na Turjaku so partizani premagali pripadnike vaških straž (MVAC).

23. Na Primorskem je po kapitulaciji Italije izbruhnila prava ljudska vstaja. Vrstile so se demonstracije. Konec je bilo fašistične italijanske oblasti. Ustanovljen je bil Narodnoosvobodilni svet za Primorsko Slovenijo, ki je prevzel oblast na osvobojenem ozemlju in kot izraz težnje za priključitev te pokrajine matični domovini.

24. a) Domobranske enote so imele status pomožnih policijskih enot pod nemškim poveljstvom; bile so pomožna policijska sila za boje in varovanje v Ljubljanski pokrajini; imele so podobno vlogo kot vaške straže, vendar so bile bolj organizirane in bolj učinkovite, saj jih je nemški okupator oborožil, opremil, uril in plačeval.

b) Domobranske enote naj bi varovale prometne objekte, po vaseh opravljale policijske naloge, pregnale partizane iz posameznih vasi ...

c) Domobransko prisego.

d) Narodnoosvobodilna vojska je bila že jeseni 1943 (Teheranska konferenca) del protifašistične koalicije, domobranci pa so prisegli (20. 4. 1944), da se bodo borili proti partizanom in zaveznikom.

25. a) Kratica pomeni Protifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ – Antifašistično vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije).
- b) Drugo zasedanje v Jajcu je bilo 29. novembra 1943. Plamenice simbolizirajo pet narodov bodoče federacije: Srbe, Hrvate, Slovence, Makedonce in Črnogorce.
- c) Sprejeli so sklep o priključitvi slovenskih oz. hrvaških ozemelj (Primorske), ki so po prvi svetovni vojni ostala pod Italijo, k Sloveniji, Hrvaški oz. federativni Jugoslaviji.

26. Po zlomu Italije se je partizansko šolstvo okrepilo, povečalo se je število šol, izdelani so bili učni načrti, pridobili so učne pripomočke in načrtovali delo. Med nemško zasedbo Primorske so začeli obnavljati slovensko šolstvo, ki ga je zatrl fašizem. Na podeželju so na pobudo duhovnikov in pod nadzorom krajevnih odborov OF nastale slovenske ljudske šole.

27. Najbolj znani partizanski bolnišnici sta: osrednja partizanska bolnišnica Jelendol v Kočevskem rogu in bolnica Franja v soteski Pasice pri Cerknem. Bolnica Franja je danes spremenjena v muzej.

28. Najpogostejša oblika so bili mitingi, kjer so izvajali govore, recitacije, igre; delovali so partizanski pevski zbori, ki so se pesmimi dvigovali moralo med borci in prebivalstvom. Po kapitulaciji Italije se je razmahnilo nastopanje gledaliških in lutkovnih skupin. Bogata je bila likovna dejavnost; najbolj priljubljena likovna tehnika je bila grafika. Pomembno kulturno in propagandno vlogo je odigral tisk: časopisi, brošure, tiskanje pesniških zbirk in književnih del.

29. a) Kulturni molk je bila še ena od mnogoterih oblik upiranja okupatorju. Kulturni delavci so z njim jasno zavrnilo prizadevanja italijanskih zasedbenih oblasti po zblíževanju slovenske in italijanske kulture.

b) Avtorje, ki so prekršili kulturni molk, so po vojni omejevali pri objavljanju, nekateri so bili povsem zamolčani ali celo postavljeni pred sodišče narodne časti.

Še slabše se je godilo tistim, ki so se vojaško, ideološko in politično opredelili za drugo stran. Teh avtorjev po vojni niso objavljali, nekateri so bili žrtve povojnih domobranskih procesov.

c) France Balantič

30. a) Zavezniki so dajali materialno pomoč (pošiljke orožja, obutve, oblačil, sanitetnega materiala, živil); dragocena je bila pomoč pri zdravljenju ranjencev v zavezniških bolnišnicah v Italiji.

b) Pripadniki NOG so rešili veliko zavezniških letalcev, za zaveznike so zbirali informacije, zadrževali so okupatorjeve sile, ki bi jih drugače lahko premestili na bojišča v Italijo, rušili so železniške proge in omejevali sovražnikove Transporte, namenjene proti Italiji ali jugu Balkana.

31. a) Tito in Šubašić.

b) Šubašić prizna federativno ureditev, priznanje NOG in NOV Jugoslavije kot edino zavezniško silo jugoslovanskih narodov, vprašanje monarhije se odloži na čas po vojni. Londonska vlada je pozvala vse, da se vključijo v NOV in enotno osvobodilno fronto.

c) S podpisom sporazuma se je kraljeva vlada končno odrekla vsem kvizlinškim vojskam na jugoslovanskem ozemlju (tudi slovenskim domobrancem in četnikom). Kolaboracionistične vojske so tako ostale mednarodno politično osamljene.

Prišlo je do reorganizacije kraljeve vlade; iz nje so bili izločeni kompromitirani politiki. Nova vlada je od partizanske strani dobila soglasje, da sem predstavljati Jugoslavijo v tujini.

32. 3. april 1945 - osvoboditev Prekmurja

1. maj 1945 - osvoboditev Trsta

5. maj 1945 - ustanovitev Slovenske narodne vlade v Ajdovščini

9. maj 1945 - osvoboditev Ljubljane

11. maj 1945 - domobranci in zadnje nemške enote v spopadu s partizani izsilijo umik na Koroško

15. maj 1945 - vdaja zadnjih sovražnih enot na Koroškem

33. a) Domobranske enote so se v veliki večini skupaj z nemškimi umikale na Koroško, kjer so se predale zahodnim zaveznikom (Vetrinjsko polje).

b) Zavezniške oblasti so jih izročile matični domovini – poslale so jih nazaj v Slovenijo.

c) Večino pripadnikov teh enot so brez sodnih obravnav likvidirali, največ v Kočevskem rogu, rudniških jaških v Zasavju.